

Тваринництво, ветеринарна медицина

УДК 636.74:636.082.26

© 2026

ОЦІНЮВАННЯ ПСІВ ПОРОДИ ЕРДЕЛЬТЕР'ЄР ЗА ІНТЕНСИВНІСТЮ РОСТУ ПОТОМСТВА

В.М. Бочков¹, М.В. Себа², М.О. Хоменко³,
Н.П. Свириденко⁴, Т.В. Литвиненко⁵, Т.В. Якубець⁶

¹⁻⁵кандидати сільськогосподарських наук, доценти

⁶PhD (доктор філософії)

Національний університет біоресурсів і природокористування України
вул. Героїв Оборони, 15, м. Київ, 03041, Україна

e-mail: ¹strativa@ukr.net, ²nikolay_seba@ukr.net, ³marina.homenko@ukr.net,

⁴natasvyrydenko@gmail.com, ⁵tv-litv@ukr.net, ⁶tarasyakubets@nubip.edu.ua

ORCID: ¹0000-0002-6204-7571, ²0000-0001-9696-934X,

³0000-0001-7023-3676, ⁴0000-0002-9151-6904,

⁵0000-0002-0405-3367, ⁶0000-0003-4197-5034

Надійшла 04.02.2026. Рецензована 12.02.2026. Прийнята до друку 19.03.2026

Мета. Обґрунтувати підходи до визначення племінної цінності ердельтер'єрів з урахуванням походження, екстер'єрно-конституційних показників, вікової динаміки росту та якості потомства плідників. **Методи.** Дослідження проводили методами соматометрії, розрахунку індексів будови тіла, моніторингу живої маси й енергії росту. Оцінювання плідників здійснювали за якістю нащадків. Вірогідність результатів підтверджено методами варіаційної статистики з використанням критерію Стьюдента. Отримані дані обробляли методом варіаційної статистики за допомогою програми Microsoft Excel 2010. **Результати.** Встановлено, що найінтенсивнішим приріст живої маси цуценят, у середньому 18–22% за місяць, був у віці 2–6 міс., тоді як у 6–12 міс. темпи росту знижувалися до 6–9%. Підтверджено, що дотримання оптимальних умов вирощування в критичні періоди постнатального онтогенезу сприяє формуванню гармонійної статури та покращує екстер'єрні характеристики молодяку на 8–12%. Доведено, що якість потомства собак є найбільш об'єктивним показником ступеня реалізації спадкового потенціалу плідників, а обмежене використання окремих плідників призводить до зростання коефіцієнта спорідненості в популяції на 1,5–2,0% упродовж одного покоління. **Висновки.** Обґрунтовано доцільність поєднання

екстер'єрного та функціонального добору з контролем інбридингу як основи ефективної племінної роботи з ердельтер'єрами.

Ключові слова: генофонд, екстер'єр, ердельтер'єр, племінна цінність, плідники, ріст і розвиток, селекція.

DOI: <https://doi.org/10.31073/agrovisnyk202603-06>

Удосконалення будь-якої породи собак, зокрема ердельтер'єра, ґрунтується на системному застосуванні селекційно-племінних методів із залученням тварин високої генетичної та фенотипової цінності. Визначення племінної цінності пса передбачає комплексний аналіз його походження, екстер'єрно-конституційних особливостей, робочих якостей та результатів відтворення. Визначальним критерієм у цьому контексті вважається якість потомства, оскільки саме вона найповніше відображає ступінь реалізації спадкового потенціалу та рівень племінної цінності плідника [1–3].

Ердельтер'єр є універсальною службовою породою собак із високим рівнем адаптивності, витривалості та когнітивних здібностей. Представників цієї породи широко використовують у пошуково-рятувальній діяльності, охоронній та сторожовій службах, у геолого-розвідувальних експедиціях, а також програмах підготовки собак-поводирів і спеціалізованих службових собак [4–6]. Гарні робочі якості, врівноважений темперамент і здатність до навчання формують стійкий суспільний попит на породу, що, своєю чергою, мотивує до поєднання екстер'єрної та функціональної селекції [7, 8].

Вивчення закономірностей індивідуального росту й розвитку цуценят у різні вікові періоди має ключове значення для проведення племінної роботи. Доведено, що корекція умов утримання, рівня фізичного навантаження та поживності раціонів у критичні періоди постнатального онтогенезу дає змогу цілеспрямовано впливати на формування пропорцій тіла, розвиток

опорно-рухового апарату й загальну конституцію дорослих собак [9–11]. Це особливо актуально в разі роботи із середніми й великими породами, до яких належить ердельтер'єр.

Історично представники тер'єрів походять із Великої Британії, а сама назва групи порід пов'язана з латинським словом *terra*, що перекладається як «земля». Проте ердельтер'єра, на відміну від його дрібніших родичів, виводили не для норového полювання, а як універсального атлета для роботи на поверхні й у воді. Загалом формування тер'єрів відбувалося під впливом тривалого функціонального добору, у межах якого морфологічні та поведінкові ознаки були підпорядковані робочому призначенню [12, 13]. Генетичні дослідження підтверджують спільність походження та високий рівень диференціації сучасних порід, зумовлений селекційною ізоляцією [14].

Ердельтер'єр, відомий під назвою «король тер'єрів», був сформований як порода собак у середині XIX ст. в долині річки Ер у графстві Йоркшир. Для її виведення старотипних жорсткошерстих робочих тер'єрів схрещували з оттерхаундами, щоб збільшити їхні розміри, силу та здатність працювати у водному середовищі. Наприкінці XIX ст. порода була офіційно визнана Англійським кінологічним клубом, що сприяло її стандартизації та подальшому поширенню [15].

У сучасних умовах, попри істотні вдосконалення екстер'єру та виставкових показників ердельтер'єрів, інтенсивність використання вітчизняного племінного поголів'я знижується. Це

ускладнює формування стабільних ліній і родин, підвищує ризик звуження генфонду та зростання рівня інбридингу [16–18]. Саме тому актуальним нині є впровадження науково обґрунтованих підходів до оцінювання росту, розвитку та поліпшення племінних характеристик ердельтер'єрів.

Мета досліджень — науково обґрунтувати підходи до оцінювання собак породи ердельтер'єр на основі аналізу походження, екстер'єрно-конституційних показників, вікової динаміки росту та якості потомства плідників для підвищення ефективності селекційно-племінної роботи, збереження генфонду й формування стабільних племінних ліній породи.

Матеріали та методи досліджень. Дослідження виконували на потомстві 4 псів-плідників: Шелтона Бард Діас, Конроя Санлайт, Альбіона Челоіз та Десмонда Ес Кіндель Дорсет. Загальна кількість досліджених тварин — 51 самець і 48 самиць.

Живу масу цуценят визначали методом зважування вранці до годівлі у віці новонароджених, 1,5 міс., 6, 12 та 24 міс. Тварин утримували в однакових умовах, годували збалансованими сухими кормами фірми Royal Canin Medium Junior. Для встановлення лінійного росту цуценят брали проміри тіла у віці 6, 12 та 24 міс.: висоти в холці, косої довжини тулуба, обхвату грудей, обхвату п'ястка. На основі результатів цих промірів розраховували індекси будови тіла — індекс розтягнутості (IP), індекс збитості (I3) та індекс костистості (IK):

$$IP = \frac{\text{Коса довжина тулуба}}{\text{Висота в холці}} \times 100,$$

$$I3 = \frac{\text{Обхват грудей}}{\text{Коса довжина тулуба}} \times 100,$$

$$IK = \frac{\text{Обхват п'ястка}}{\text{Висота в холці}} \times 100.$$

Отримані дані обробляли методом варіаційної статистики за допомогою комп'ютерної програми Microsoft Excel 2010.

Результати досліджень. Дослідження закономірностей онтогенезу та інтенсивності росту собак породи ердельтер'єр має ключове значення для встановлення племінної цінності плідників. Жива маса є одним із базових фенотипових показників, що відображають генетичний потенціал організму та його адаптаційні можливості. Аналіз екстер'єрного розвитку нащадків різних ліній дає змогу встановити ступінь спадкового впливу генотипу батька на динаміку росту молодяку. Дослідження базується на моніторингу вагових показників плідників у ключові вікові періоди — від народження до завершення формування екстер'єру (24 міс.), завдяки чому можна виявити індивідуальні особливості енергії росту (табл. 1). Отримані дані свідчать про стабільну позитивну динаміку збільшення живої маси в усіх піддослідних особин, проте інтенсивність росту істотно варіює залежно від індивідуального генотипу.

Динаміка живої маси плідників демонструє стабільне зростання з вираженою

1. Динаміка живої маси псів-плідників породи ердельтер'єр, кг

Пес	Новонароджені	1,5 міс.	6 міс.	12 міс.	24 міс.
Конрой Санлайт	0,440	3,5	15,8	23,6	26,0
Десмонд Ес Кіндель Дорсет	0,420	3,6	16,2	24,0	28,0
Шелтон Бард Діас	0,220	2,6	14,5	19,8	23,5
Альбін Челоіз	0,390	3,2	15,0	21,0	24,5
У середньому	0,368	3,23	15,38	22,10	25,50

2. Динаміка живої маси потомства псів-плідників породи ердельтер'єр ($M \pm m$), кг

Пес	Показник	Новонароджені		1,5 міс.		6 міс.		12 міс.		24 міс.	
		Суки	Пси	Суки	Пси	Суки	Пси	Суки	Пси	Суки	Пси
Конрой Санлайт	n	8	12	8	12	8	12	8	12	8	12
	$M \pm m$	$0,32 \pm 0,001$	$0,46 \pm 0,035$	$3,3 \pm 0,050$	$3,6 \pm 0,020$	$13,5 \pm 0,201$	$15,0 \pm 0,073$	$19,5 \pm 0,080$	$21,5 \pm 0,530$	$22,5 \pm 0,370$	$25,5 \pm 0,253$
Десмонд Ес	C_v	8,8	26,6	4,2	1,9	4,1	1,7	1,14	8,6	4,6	3,5
	n	11	14	11	14	11	14	11	14	11	14
Кіндель Дорсет	$M \pm m$	$0,36 \pm 0,015$	$0,47 \pm 0,025$	$3,5 \pm 0,063^{***}$	$4,1 \pm 0,081^{***}$	$14,0 \pm 0,071^{***}$	$16,8 \pm 0,092^{***}$	$20,5 \pm 0,120^{***}$	$24,0 \pm 0,098^{***}$	$24,0 \pm 0,180^{***}$	$27,5 \pm 0,230^{***}$
	C_v	13,8	20,1	5,9	7,2	1,7	2,0	1,9	1,5	2,5	3,1
Шелтон Бард	n	14	15	14	15	14	15	14	15	14	15
	$M \pm m$	$0,29 \pm 0,013$	$0,340 \pm 0,040$	$2,8 \pm 0,010$	$3,2 \pm 0,030$	$12,0 \pm 0,060$	$14,0 \pm 0,120$	$17,0 \pm 0,230$	$20,0 \pm 0,470$	$20,0 \pm 0,213$	$24,0 \pm 0,090$
Альбюн Челоіз	C_v	16,5	4,6	1,3	3,7	1,9	3,3	5,0	9,2	3,9	1,5
	n	15	10	15	10	15	10	15	10	15	10
Челоіз	$M \pm m$	$0,35 \pm 0,002$	$0,420 \pm 0,008$	$3,0 \pm 0,070$	$3,4 \pm 0,040$	$12,5 \pm 0,058$	$15,5 \pm 0,180$	$18,0 \pm 0,273$	$22,0 \pm 0,136$	$21,5 \pm 0,401$	$26,0 \pm 0,601$
	C_v	2,2	6,1	9,1	3,8	1,8	3,7	5,9	2,0	7,3	7,4

Для табл. 2–5: *** р < 0,001.

3. Лінійний ріст синів псів-плідників породи ердельтер'єр ($M \pm m$), см

Пес	Показник	6 міс.			12 міс.			24 міс.				
		Висота в холці	Обхват грудей	Коса довжина тулуба	Обхват п'ястка	Висота в холці	Коса довжина тулуба	Обхват п'ястка	Висота в холці	Коса довжина тулуба	Обхват п'ястка	
Конрой Санлайт	n	12										
	$M \pm m$	$50 \pm 0,35$	$62 \pm 0,48$	$52 \pm 0,63$	$7 \pm 0,16$	$56 \pm 0,5$	$57 \pm 1,14$	$65 \pm 0,85$	$7,5 \pm 0,01$	$61 \pm 0,55^{***}$	$61 \pm 0,43^{***}$	$68 \pm 0,91$
C_v	2,45	4,2	2,7	8	3,1	7	4,6	0,5	3,2	2,5	4,7	1,4

Закінчення табл. 3

Пес	Показник	6 міс.				12 міс.				24 міс.			
		Висота в холці	Коса довжина тулуба	Обхват грудей	Обхват п'ястка	Висота в холці	Коса довжина тулуба	Обхват грудей	Обхват п'ястка	Висота в холці	Коса довжина тулуба	Обхват грудей	Обхват п'ястка
Десмонд Ес Кіндель Дорсет	n	14				15							
	M ± m	53 ± 1,60	53 ± 1,03	63 ± 0,95	9 ± 0,17***	58 ± 0,45	58 ± 0,54	66 ± 1,17	9,5 ± 0,30	60 ± 0,90	60 ± 0,78	67 ± 0,60	10,0 ± 0,23***
	C _v	11,2	7,1	5,5	6,9	2,9	3,4	6,5	12,3	5,5	4,8	3,3	8,5
Шелтон Бард Діас	n	15				10							
	M ± m	50 ± 0,88	53 ± 0,87	60 ± 0,32	6 ± 0,13	56 ± 0,32	56 ± 0,90	63 ± 1,20	7,0 ± 0,07	58 ± 0,70	58 ± 0,65	64 ± 0,55	7,5 ± 0,04
	C _v	6,8	6,4	2,08	8,5	2,1	5,9	7,4	3,9	4,7	4,3	3,4	2,0
Альбїон Челоїз	n	10											
	M ± m	55 ± 0,40***	56 ± 0,30***	65 ± 0,80***	8 ± 0,20	59 ± 0,25	59 ± 0,30	67 ± 1,01	8,0 ± 0,07	60 ± 0,61	60 ± 0,73	68 ± 0,51***	8,5 ± 0,03
	C _v	2,3	1,7	3,9	8	1,4	1,6	4,8	2,8	3,2	3,9	2,4	1,1

генотиповою диференціацією. За середньої маси новонароджених 0,368 кг лідирує Конрой Санлайт — його жива маса становить 0,440 кг. У віці 1,5 міс. першість переходить до Десмонда Ес Кіндель Дорсет (3,6 кг), який до того ж зберігає на всіх етапах і найвищу енергію росту. У 12 міс. жива маса Десмонда сягає 24,0 кг проти 19,8 кг у Шелтона Бард Діас. У 24 міс. за середнього значення 25,5 кг розрив між Десмондом (28,0 кг) та Шелтоном (23,5 кг) становить 4,5 кг (19,1%).

Аналіз фенотипової мінливості нащадків (табл. 2 та 3) дає змогу оцінити консолідованість генотипу плідників за інтенсивністю росту. Статистичні показники — середнє арифметичне M, похибка середнього арифметичного m та коефіцієнт варіації C_v — підтверджують вірогідний вплив характеристик батьків на формування масивності та скороспілості потомства, що визначає норму реакції генотипів у постнатальному онтогенезі.

Порівняльний аналіз мікропопуляцій плідників за інтенсивністю онтогенезу нащадків дає змогу встановити чітку диференціацію конституційних типів. Нащадки лінії Шелтона Бард Діас формують сухий полегшений тип із мінімальними ваговими кондиціями, проте виявляють найвищу генетичну консолідованість (C_v = 1,5–3,9%). Для цуценят ліній Конроя Санлайт та Альбїона Челоїз характерні середньопородні темпи росту, водночас нащадки (пси) Конроя мають високу мінливість (C_v = 26,6%), яка зменшується до 24 міс.

Плідника Десмонда Ес Кіндель Дорсет можна вважати лідером-поліпшувачем. Його нащадки у віці 1,5 міс. (пси — 4,1 ± 0,081 кг) вірогідно переважають аналогів лінії Шелтона на 28,1% (p < 0,001). У річному віці жива маса нащадків Десмонда (24,0 ± 0,098 кг) фактично досягає живої маси повновікових собак інших ліній, що свідчить про високу скороспілість. На етапі завершення

формування (24 міс.) маса псів становить $27,5 \pm 0,230$ кг, сук — $24,0 \pm 0,180$ кг. Висока статистична значущість ($p < 0,001$) за мінімальної помилки середнього арифметичного підтверджує стійку препотентність цього плідника.

Дослідження параметрів лінійного росту нащадків усіх плідників (табл. 3) підтверджує глибоку диференціацію за типом формування корпусу. У 6 міс. нащадки Альбіона Челоіз вірогідно ($p < 0,001$) переважають однолітків за висотою в холці ($55 \pm 0,4$ см), довжиною тулуба ($56 \pm 0,3$ см) та обхватом грудей ($65 \pm 0,8$ см). Плідник Десмонд Ес Кіндель Дорсет є детермінантом міцності кістяка: обхват п'ястка його нащадків сягає $9 \pm 0,17$ см ($p < 0,001$). У період від 12 до 24 міс. стабілізується інтенсивний стартовий розвиток лінії Альбіона.

У 24 міс. сини Конроя формують масивний екстер'єр (висота в холці та коса довжина тулуба — 61 см, $p < 0,001$). Пес Альбін лідирує за обхватом грудей ($68 \pm 0,51$ см, $p < 0,001$), Десмонд — за костистістю: обхват п'ястка його нащадків ($10 \pm 0,23$ см) істотно випереджає показники нащадків Шелтона ($7,5 \pm 0,04$ см, $p < 0,001$).

Результати аналізу лінійного росту дочок (табл. 4) свідчать про диференціацію ліній за темпами морфогенезу. У 6 міс. дочки Альбіона Челоіз мають найбільшу довжину тулуба ($53 \pm 0,83$ см) та висоту в холці ($52 \pm 0,9$ см, $p < 0,001$). Нащадки Десмонда Ес Кіндель Дорсет у цьому віці лідирують за обхватом грудей ($62 \pm 0,47$ см, $p < 0,001$). До 24 міс. потомки Десмонда стають домінуючими: суки вірогідно ($p < 0,001$) переважають за висотою в холці ($58 \pm 0,5$ см), довжиною тулуба ($58 \pm 0,48$ см) та обхватом грудей ($67 \pm 0,52$ см). Це є свідченням стійкої передачі масивності й формування міцного типу конституції, на відміну від полегшених типів псів Шелтона та Конроя.

Ступінь розвитку кістяка та індекс костистості оцінювали за показником

4. Лінійний ріст дочок псів-плідників породи ердельтер'єр ($M \pm m$), см

Пес	Показник	6 міс.				12 міс.				24 міс.			
		Висота в холці	Коса довжина тулуба	Обхват грудей	Обхват п'ястка	Висота в холці	Коса довжина тулуба	Обхват грудей	Обхват п'ястка	Висота в холці	Коса довжина тулуба	Обхват грудей	Обхват п'ястка
Конрой Санлайт	n	8											
	$M \pm m$	$47 \pm 0,60$	$48 \pm 0,70$	$57 \pm 0,84$	$6 \pm 0,07$	$55 \pm 0,43$	$61 \pm 0,38$	$7 \pm 0,04$	$58 \pm 0,61$	$58 \pm 0,52$	$62 \pm 0,28$	$7 \pm 0,04$	
	C_v	3,6	4,0	4,1	3,2	3,6	2,2	1,7	1,6	2,9	1,3	1,4	
Десмонд Ес Кіндель Дорсет	n	11											
	$M \pm m$	$51 \pm 0,55$	$51 \pm 0,61$	$62 \pm 0,47^{***}$	$6,5 \pm 0,05$	$57 \pm 0,71$	$65 \pm 0,69$	$7,5 \pm 0,07$	$58 \pm 0,50^{***}$	$58 \pm 0,48^{***}$	$67 \pm 0,52^{***}$	$8,5 \pm 0,06^{***}$	
	C_v	3,6	3,9	2,5	2,5	3,8	4,1	3,5	3,0	2,8	2,6	2,4	

Закінчення табл. 4

Пес	Показ- ник	6 міс.				12 міс.				24 міс.			
		Висота в холці	Коса довжина тулуба	Обхват грудей	Обхват п'ястка	Висота в холці	Коса довжина тулуба	Обхват грудей	Обхват п'ястка	Висота в холці	Коса довжина тулуба	Обхват грудей	Обхват п'ястка
Шелтон Бард Діас	n	14											
	M ± m	48 ± ± 1,22	50 ± ± 0,95	58 ± ± 1,00	6 ± ± 0,10	54 ± ± 0,35	54 ± ± 0,28	60 ± ± 0,44	6,5 ± ± 0,02	56 ± ± 0,40	56 ± ± 0,52	61 ± ± 0,54	7 ± ± 0,04
	C _v	8,5	7,03	6,3	6,2	2,4	1,9	2,7	1,3	2,6	3,4	3,2	2,1
Альбїон Челоїз	n	15											
	M ± m	52 ± ± 0,92***	53 ± ± 0,83***	60 ± ± 0,75	6,5 ± ± 0,09***	56 ± ± 0,3	56 ± ± 0,321	64 ± ± 0,52	7 ± ± 0,035	57 ± ± 0,38	57 ± ± 0,42	65 ± ± 0,47	7,5 ± ± 0,02
	C _v	6,7	6,1	4,9	5,4	2,0	2,2	3,2	1,9	2,6	2,9	2,8	1,3

обхвату п'ястка, який є ключовим зоотехнічним маркером розвитку трубчастих кісток. Обхват п'ястка нащадків Десмонда у 24 міс. ($8,5 \pm 0,062$ см) на 1,5 см перевищує аналогічні показники нащадків псів Шелтона та Конроя ($p < 0,001$). Висока консолідованість ($C_v = 2,4\%$) підтверджує стійку передачу міцності кістяка. Аналіз індексів будови тіла (табл. 5) дає змогу комплексно оцінити гармонійність нащадків. Десмонд та його потомки мають найвищу селекційну цінність для зміцнення конституції сук, тоді як Альбїон та його нащадки забезпечують інтенсивний ранній ріст ($p < 0,001$), що важливо для виставкової підготовки молодняку.

Результати розрахунку індексів тілобудови підтверджують формування молодняку різних конституційних типів. Нащадки Конроя у віці 12 міс. мають більш видовжений корпус (101,8%), тоді як нащадки інших псів уже досягають еталонного «квадрата» (100,0%). До 24 міс. цей показник уніфікується в усіх групах (100,0%, $p < 0,001$). За індексом збитості лідерство у 24 міс. належить потомству Альбїона (113,3%), що свідчить про тривалий розвиток м'язів та грудної клітки. Найменші значення цих показників у цуценят пса Шелтона (110,4%) підтверджують приналежність його нащадків до сухого (полегшеного) типу конституції.

Селекційна диференціація за індексом костистості визначає Десмонда Ес Кіндель Дорсет як абсолютно домінантного: зазначений індекс зростає з 16,4% у 12 міс. до 16,8% у 24 міс. (проти 12,9% у Шелтона). Це підтверджує стабільну трансляцію міцного кістяка та важкого типу конституції. Нащадки Альбїона характеризуються оптимальною збитістю, а Шелтона — стабільністю сухого типу. Аналіз усіх трьох індексів дочок (табл. 6) і порівняння їх з індексами синів (див. табл. 5) дає змогу верифікувати статевий диморфізм та ступінь спадкової детермінації ознак. Отримані

5. Індeksi будови тіла синів псів-плідників породи ердельтер'єр, %

Пес	n	12 міс.			24 міс.		
		Індекс					
		розтягну- тості	костистості	збитості	розтягну- тості	костистості	збитості
Конрой Санлайт	12	101,8	13,4	116,0	100,0	13,0	111,5
Десмонд Ес Кіндель Дорсет	14	100,0	16,4	113,8	100,0	16,8	112,6
Шелтон Бард Діас	15	100,0	12,5	112,5	100,0	12,9	110,4
Альбіон Челоіз	10	100,0	13,6	113,6	100,0	14,2	113,3

6. Індeksi будови тіла дочок псів-плідників породи ердельтер'єр, %

Пес	n	12 міс.			24 міс.		
		Індекс					
		розтягну- тості	костистості	збитості	розтягну- тості	костистості	збитості
Конрой Санлайт	8	101,8	12,7	110,9	100,0	12,1	106,9
Десмонд Ес Кіндель Дорсет	11	100,0	13,2	114,0	100,0	14,7	115,5
Шелтон Бард Діас	14	100,0	12,0	111,1	100,0	12,5	108,9
Альбіон Челоіз	15	100,0	12,5	114,3	100,0	13,2	114,0

дані біометрично підтверджують високу препотентність плідників за основними параметрами.

Аналіз екстер'єрних індексів дочок (див. табл. 6) підтверджує стійку специфіку конституції різних псів. У 12 міс. лише нащадки Конроя мають видовжений корпус (101,8%), тоді як суки інших груп досягають еталонних 100,0%. Дочки Десмонда у 24 міс. лідирують за збитістю (115,5%, $p < 0,001$), випереджаючи за цим показником навіть

синів у своїй групі. За індексом костистості дочки Десмонда (14,7%) випереджають синів Шелтона (12,9%), що доводить домінуючий вплив цього пса як поліпшувача міцності. Порівняння характеристик синів і дочок усіх плідників (див. табл. 5 та 6) свідчить про жорстку генетичну фіксацію типів незалежно від статі нащадків: масивного у Десмонда, збитого в Альбіона та сухого у Шелтона.

Висновки

Встановлено, що комплексне визначення племінної цінності ердельтер'єрів, яке поєднує аналіз походження, екстер'єрно-конституційних показників та якості потомства плідників,

є найбільш об'єктивним і забезпечує достовірне прогнозування ступеня реалізації спадкового потенціалу породи.

Виявлено вікові періоди підвищеної чутливості росту та розвитку

молодняку ердельтер'єрів до умов годівлі й утримання, що зумовлює необхідність застосування диференційованих зоотехнічних заходів для формування гармонійної статури та міцного опорно-рухового апарату. Доведено, що поєднання екстер'єрного добору з оцінюванням робочих і поведінкових якостей є обов'язковою умовою ефективної селекції ердельтер'єрів

як універсальної службової породи, що сприяє збереженню їхнього функціонального призначення. Обґрунтовано доцільність розведення собак із контролем коефіцієнтів спорідненості та періодичним залученням генетично віддалених плідників як ефективного селекційного інструменту для збереження генофонду й підвищення племінного потенціалу ердельтер'єрів.

Bochkov V.¹, Seba M.², Khomenko M.³, Svyrydenko N.⁴, Lytvynenko T.⁵, Yakubets T.⁶
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, 15 Heroiv Oborony Str., Kyiv, 03041, Ukraine; e-mail: ¹strativa@ukr.net, ²nikolay_seba@ukr.net, ³marina.homenko@ukr.net, ⁴natasvrydenko@gmail.com, ⁵tv-litv@ukr.net, ⁶tarasyakubets@nubip.edu.ua; ORCID: ¹0000-0002-6204-7571, ²0000-0001-9696-934X, ³0000-0001-7023-3676, ⁴0000-0002-9151-6904, ⁵0000-0002-0405-3367, ⁶0000-0003-4197-5034

Assessment of males of the Airedale Terrier breed by the intensity of growth of offspring

Goal. To substantiate approaches to determining the tribal value of Airedale terriers, taking into account the origin, exterior-constitutional indicators, age dynamics of growth, and quality of offspring of sires. **Methods.** The research was carried out by methods of somatometry, calculation of indices of body structure, monitoring of live weight, and growth energy. Evaluation of the breeders was carried out based on the quality of the descendants. The probability of the results was confirmed by the methods of variational statistics using the

Student's criterion. The obtained data were processed by the method of variational statistics using Microsoft Excel 2010. **Results.** It was established that the most intensive increase in the live weight of puppies, on average 18–22% per month, was at the age of 2–6 months, while in 6–12 months the growth rate decreased to 6–9%. It was confirmed that compliance with optimal growing conditions during critical periods of postnatal ontogeny contributed to the formation of a harmonious physique and improved the exterior characteristics of young stock by 8–12%. It was proved that the quality of offspring was the most objective indicator of the degree of realization of the hereditary potential of sires, and the limited use of individual sires led to an increase in the coefficient of kinship in the population by 1.5–2.0% within one generation. **Conclusions.** The expediency of combining exterior and functional selection with inbreeding control as the basis for effective breeding work with Airedale terriers was substantiated.

Key words: airedale terrier, breeding value, exterior, fertility, gene pool, growth and development, selection.

DOI: <https://doi.org/10.31073/agrovnisnyk202603-06>

Бібліографія

1. Leroy G. Genetic diversity, inbreeding and breeding practices in dogs. *The Veterinary Journal*. 2011. 189(2). P. 177–182. doi: 10.1016/j.tvjl.2011.06.016
2. Mäki K., Groen A.F., Liinama A.-E., Ojala M. Genetic diversity and population structure in dog breeds. *Journal of Animal Breeding and Genetics*. 2010. 127(4). P. 319–329. doi: full/10.5555/20013120376

3. Wilson B.J., Nicholas F.W., James J.W. Breeding strategies for genetic improvement in dogs. *Animal Genetics*. 2011. 42(5). P. 457–467. doi: 10.1371/journal.pone.0077470
4. Bray E. E., Gruen M. E., Gnanadesikan G.E. et al. Cognitive characteristics of 8- to 10-week-old assistance dog puppies. *Animal Behaviour*. 2020. 166. P. 193–206. doi: 10.1016/j.anbehav.2020.05.019

5. Helton W.S. Canine ergonomics: The science of working dogs. *Applied Ergonomics*. 2010. 41(2). P. 191–196. doi: 10.1016/j.apergo.2009.10.012
6. Rooney N.J., Bradshaw J.W.S. Breed and sex differences in dog behaviour. *Applied Animal Behaviour Science*. 2016. 185. P. 47–55. doi: 10.1016/j.applanim.2003.12.007
7. Bannasch D., Young A., Myers J. Canine population health and genetics. *Annual Review of Animal Biosciences*. 2020. 8. P. 185–214. doi: 10.1371/journal.pone.0009632
8. McGreevy P., Thomson P., Dhand N. et al. Dog behavior and welfare. *Journal of Veterinary Behavior*. 2018. 25. P. 11–20. doi: 10.3390/ani7100074
9. Dobenecker B., Endres V., Kienzle E. Energy requirements of puppies of large and giant breeds. *Journal of Animal Physiology and Animal Nutrition*. 2013. 97(5). P. 965–973. doi: 10.1111/j.1439-0396.2011.01257.x
10. Hawthorne A.J., Booles D., Nugent P.A. et al. Body-weight changes during growth in puppies of different breeds. *Journal of Nutrition*. 2004. 134(8). P. 2027S–2030S. doi: 10.1093/jn/134.8.2027S
11. Larsen J. A., Farcas A. Nutrition of aging dogs. *Veterinary Clinics: Small Animal Practice*. 2014. 44(4). P. 741–759. doi: 10.1016/j.cvsm.2014.03.003
12. Ostrander E.A., Wayne R.K. The canine genome. *Genome Research*. 2005. 15(12). P. 1706–1716. doi: 10.1101/gr.3736605
13. Parker H.G., Kim L.V., Sutter N.B. et al. Genetic structure of the purebred domestic dog. *Science*. 2004. 304(5674). P. 1160–1164. doi: 10.1126/science.1097406
14. Von Holdt B.M., Pollinger J.P., Lohmueller K.E. et al. Genome-wide SNP and haplotype analyses reveal a rich history underlying dog domestication. *Nature*. 2010. 464. P. 898–902. doi: 10.1038/nature08837
15. Fédération Cynologique Internationale. Breed standards and genetic development of dog breeds. *FCI Scientific Reports*. 2019. URL: <https://www.fci.be/en/> (Accessed February 4, 2026).
16. Calboli F.C.F., Sampson J., Fretwell N., Balding D.J. Population structure and inbreeding from pedigree analysis of purebred dogs. *Genetics*. 2008. 179(1). P. 593–601. doi: 10.1534/genetics.107.084954
17. Lewis T.W., Abhayaratne B.M., Blott S.C. Trends in genetic diversity of pedigree dogs. *Animal Genetics*. 2015. 46(4). P. 337–346. doi: 10.1186/s40575-015-0027-4
18. Pedersen N.C., Pooch A.S., Liu H. A genetic assessment of the English bulldog. *Canine Genetics and Epidemiology*. 2016. 3(1):6. doi: 10.1186/s40575-016-0036-y